

Jako doklad širší příbuznosti plemen mohou sloužit animky hlav pyrenejského horského psa, čuvače a podhalaňského ovčáka

Dlouhé osrstění koncových částí končetin by spolu s ocasem, jenž je u tibetské dogy nesen vzhůru zatočený nad zádi, mohlo nasvědčovat příbuznosti s tibetským teriérem a dalšími plemeny z jeho vývojové linie. K vývojové linii tibetské dogy počítáme dále sifedosijského ovčáka, kavkazského ovčáka, kterážto plemena tvoří ve své domovině větší počet lokálních, vzájemně odlišných forem, anatolskou dogu (karabasch) z Malé Asie, řeckého pasteveckého psa, zvaného též spartiaté (údajně příbuzného s kuvasem), krašského a šarplaninského ovčáka z území dnešní Jugoslávie, plemeno zvané carpatin z Rumunska (připomínající kavkazského nebo šarplaninského ovčáka), maďarského kuvase, italského maremnského-abruzzského ovčáka, slovenského čuvače, polského podhalaňského ovčáka, z německého území pomofanského ovčáka, kterého rozhodně nelze zaměňovat se starým německým ovčákem z Pomofanska, a bílého pyrenejského pasteveckého

(horského) psa, jehož je třeba důsledně odlišovat od pyrenejského mastifa (obě plemena jsou spolu jistě blíže spřízněná, a také jsou příbuzná se španělským mastinem a dalšími dogovitými plemeny), ale též od pyrenejského ovčáka, tři plemena z Portugalska (cão de Serra de Estrela, cão Rafeiro do Alentejo a cão de Castro Laboreiro — poslední z nich se dnes užívá spíše k služebnímu výcviku než k práci u stád), a ještě čtyři blíže příbuzná plemena z hornatého Švýcarska (entlebuchského, appenzelského, bernského a velkého švýcarského salašnického psa). Užívání jména ovčák pro tato plemena je nešťastné, ale vžitě, byt' působí často zmatky. Lépe by bylo nazývat je zásadně pasteveckými psy (např. podhalaňský pastevecký pes místo obvyklého podhalaňský ovčák). Všechna tato plemena vykazují nesporné znaky ukazující na jejich příbuznost s ostatními dogovitými plemeny. Některá z uvedených dogovitých plemen, jež se v minulosti používala k ochraně stád před velkými šelmami, jsou bíle zbarvena. Není to náhoda, bílé zbarvení má, či spíše mělo, svůj význam. Když se například v noci utkal pes s nějakou velkou šelmou, měl být ve tmě snadno k rozeznání od svého protivníka, aby člověk mohl včas a účinně zasáhnout a pomoci mu, třeba se zbrání v ruce. Původní domovinou bíle zbarvených pasteveckých psů z Evropy jsou horské oblasti, z nich, druhotně, se některá plemena rozšířila i do přilehlých nížinných oblastí. Typickými obyvateli horských oblastí jsou např. slovenský čuvač a podhalaňský ovčák (pastevecký pes), nebo pyrenejský horský (pastevecký) pes. Z nížinných forem je třeba uvést maďarského kuvase a pomofanského pasteveckého psa ze severních oblastí dnešní NDR. K italskému maremnskému-abruzzskému pasteveckému psu je nutno dodat, že je výsledkem administrativního zásahu z roku 1958. Do tohoto roku byly v Itálii chovány dvě formy bílých pasteveckých psů jako dvě zvláštní plemena. Forma nížinná byla známa pod jménem maremnský ovčák (či pastevecký pes), forma z hor (původnější) se nazývala abruzzský ovčák (nebo pastevecký pes). Rozdíly mezi oběma varietami však nebyly prakticky žádné, a proto bylo v roce 1958 rozhodnuto sloučit je a vytvořit nové plemeno (lépe jednotné) — maremnského-abruzzského ovčáka (pasteveckého psa). Příbuznost bílých pasteveckých psů z Evropy s tibetskou dogou je dost často zpochybňována, napadána (hovoří se pak většinou o teorii východního původu těchto psů). Tak např. v publikaci D. Barlika a kol., Slovenský čuvač, Příroda, Bratislava, 1977, se uvádí: „Pozostatky rastlinných a živočišných spoločenstiev na južnej hranici pravekého zaľadnenia Eurázie sa zachovali dodnes odzovito na nesúvislých horských pásmach tvoriacich veľa biocenologických ostrovov medzi Kaukazom a Pyrenejami, a to v Taurách v Malej Ázii, na Balkánu a v Tatrách a na vrcholoch Apenín pozdĺž abruzzského masívu Gran Sasso. Tu sa zachovali aj originálne plemená veľkých bielych psov horského typu, ktorý je veľmi blízky severskému typu. Nemožno preto súhlasit s teóriou ich východného pôvodu, aj keď na to zväzda východozápadný smer celkom nesúvislých horských pásem.“ (Viz str. 15 cit. publik.)

K tomu je však třeba dodat, že poslední zalednění v Eurasii skončilo asi 10 tisíc let před začátkem našeho letopočtu, čili asi před 12 tisíci let, a že k zdomácnění psa došlo asi před 12—14 tisíci let... Sotva tedy mohli už v té době v Evropě existovat bílí pastevečtí psi; původní na evropské pevnině. Jinak řečeno, mohli by tu být, kdyby zde došlo k domestikaci již dřív, třeba před 15 tisíci let. Ale o žádném tak starém případě zdomácnění psa v Evropě nemáme ani zprávy, ani doklady. Máme však doklady o tom, že bílí evropští pastevečtí psi dogovitěho typu jsou spřízněni s jinými dogovitými psy (a to nejen v Evropě, ale i v Asii). Tak např. maďarský kuvas... Původně se jmenoval kuvasz, jak uvádí dr. E. Mohrová v publikaci Ungarische Hirtenhunde (A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, 1956), citujíc W. Muta (1929). Tento kuvasz se na maďarské území dostal údajně s Kumány (nomádské kmény turkického původu, které vtrhly v 11. století do Evropy, když opustily své původní sídla, západní Turkestan a stepi severně od Kavkazu; v 11. století obsadily území od ústí Volhy až po Panonii, později, když je vojensky porazili Mongolové, se stáhly — asi 40 tisíc rodin — do Panonie, kde postupně, jako etnické i jazykové příbuzné, splynuly s Maďary). V turečtině se slovo kuvasz vyskytuje a znamená „ozbrojený strážce“, dnes užívané jméno je pomadžarštěný plinovýznamový výraz, znamenající „bastard“. První, roku 1929 vydaná plemenná kniha kuvasů obsahovala (podle výše citovaných autorů) celkem 320 zápisů. Z těchto 320 jedinců bylo 266 jedinců čistě bílých, 11 bylo barvy slonové kosti až nažloutlých, 12 bylo bílých s nažloutlými znaky na uších, 1 byl bílý s černými znaky na uších, 1 byl žlutý, 6 bylo šedých, 1 byl šedo hnědý, 1 byl čokoládově hnědý, dva byli bílí s černými platinami a 16 bylo černých s bílou skvrnou na hrudi, případně i s bílými skvrnami na končetinách (tlapkách). Výskyt bílých jedinců se zbarvenými ušními boltci je velmi zajímavý, neboť např. pyrenejský horský (pastevecký) pes může mít, podle dnes platného standardu FCI, barevné znaky na ušních boltcích (navíc též u kořene ocasu). A co jedinci žlutí, hnědí, šedo hnědí... Nepřipomínají poněkud plavé, žluté, béžové či žilhané zbarveného tureckého karabasche (anatolskou dogu)? Anebo jiné dogovité psy z Evropy? Tak např. hovavarta, již uvedeného španělského mastina nebo pyrenejského mastifa atd. atd. Jinak než čistě bílé zbarvení kuvasů se vyskytovali i později, v 30. letech. Bílé zbarvení rozhodně nikterak nevyklučuje příbuznost s jinak zbarvenými plemeny dogovitěho původu. Mělo svůj význam, jak jsme si již pověděli a jak si ihned ještě ukážeme. Podle údajů některých ovčáků-praktiků reaguje pasoucí se dobytek na výrazně (kontrastně) zbarveného psa lépe, než na psa neurčitě barvy. A tak byla někdy v chovu podchyčena a upevněna bílá barva, lindy a lindy zas bylo podchyčeno a upevněno výrazné trikolorní zbarvení, jaké vidíme u všech čtyř švýcarských salašnických plemen. Takzvanou teorii východního původu není nikterak ohrožena ani identita slovenského čuvače, ani svébytnost plemen, s nimiž je spřízněn, především maďarského kuvase a polského podhalaňského pasteveckého psa. Jde

JE TO ČUVAČ, PODHALAŇSKÝ OVČÁK NEBO KUVAS?

Slovenský čuvač, podhalaňský ovčák a kuvas jsou velká, dlouhosrstá, bíle zbarvená pastevcká plemena se stejným pracovním zaměřením a velmi blízkou podobou. Tato plemena vznikla a mají domovinu v relativně úzce ohraničeném území třech států — Československa, Polska a Maďarska. Všechny tři země se zaměřily na ustálení plemene, vzniklého na jejich území, stanovily

mu standardní znaky samostatného plemene, podle nichž byla tato plemena FCI uznána, a to slovenský čuvač jako Československé národní plemeno dne 18. 8. 1965 s číslem standardu 142, kuvas jako maďarské národní plemeno s číslem standardu 54/a, podhalaňský ovčák jako polské národní plemeno s číslem standardu 252/a. Plemena jsou si vzhledově velmi podobná i přes vlastní standard, zvláště slovenský čuvač a podhalaňský ovčák. Obě jsou horší psi, úzce spjatí s pohojím Tater a jeho okolím. Oba tu pásti a ochraňovali stáda, Kuvas je sice pes maďarské roviny, ale zahánění hospodářských zvířat (hovězích

dobytka a ovcí) při pohybu zemědělců, zvláště horských rolníků, vedlo ke styku s ostatními oběma plemeny. Přesto však si tato tři plemena, i když vzájemně podobná, zachovala svůj osobitý ráz a odlišnými plemennými znaky, které jsou charakteristické pro každé plemeno. Rozdílnost těchto tří plemen není tak viditelná jako u jiných plemen (např. pudl, doga, dalmatin, špic apod.), takže kdo není s jejich exteriérem dobře seznámen, snadno se v jejich rozeznání zmýlí. Proto předkládáme přehled a rozdíly plemenných znaků těchto tří vzájemně si podobných pastevckých plemen.

Ing. J. Fíndejš

V záhlaví tabulky jsou snímky psů vrcholně oceněných na mezinárodní výstavě v Nispe tohoto roku

Kuvas, pes Beanyópataki Asztag Aldó, nar. 14. 7. 1982, o. Miklósgyöngye Bobi, m. Gődöllökerti Rózsa, chov. Sándor Vámos, maj. dr. Otto Tóth, Maďarsko

Podhalaňský ovčák, pes Bazyl z Chaty Góralskiej, nar. 16. 4. 1983, o. Budrys Gazda z pod Grapy, m. Grapa z Chaty Góralskiej, chov. Jozefa Stoch, maj. Irena a Kazimierz Michalecy, Polsko

Slovenský čuvač, pes Bruno Tramin sad, nar. 26. 6. 1983, o. Ando z Krupínskej doliny, m. Cita Eva-Mi, chov. Viliam Čapo, maj. Stefan Winkler

Rozdílné plemenné znaky podle standardů FCI

Plemenný znak	Slovenský čuvač	Podhalaňský ovčák	Kuvas	Markovní rozdíly
Celkový vzhled	mírně obdrtaný, středně velký pes, silné kostry, konzultuční permý	mírně obdrtanější, středně velký pes, silné kostry, konzultuční permý	těsně kvadratický pes, velkého rámce, jemnější kostry, konzultuční permý	nejvhodnější je kuvas, čuvač a podhalaňský ovčák jsou mírně obdrtanější formou
Výška v kohoutku v cm	pes: 63—70 fenka: 59—66	pes: 60—70 fenka: 60—66	pes: 71—75 fenka: 66—70	nejvyšší je kuvas
Hmotnost v kg	pes: 30—44 fenka: 31—37	pes: 30—46 fenka: 35—38	pes: 40—52 fenka: 30—42	nejvyšší hmotnost má kuvas
Hlava celkově	špičl. k čenichu se mírně zubující, méně vytrášená lebeční rýha	špičl. k čenichu se zubuje velmi málo, méně vytrášená lebeční rýha, sahající až k nosnímu hřbetu	dláží, užší, k čenichu se mírně zubující, výrazně lebeční rýha, sahající až k nosnímu hřbetu	hlava se zubuje k čenichu nejvíce u kuvasu, nejvíce u čuvače, méně rovinná je u podhalaňského ovčáka
Lebka	mírně vyklenutá	mírně vyklenutá	plochá	lebka plochá u kuvasu
Časní sklon (stop)	mírný	výrazný	mírný	bez sklon výrazný u podhalaňského ovčáka
Poměr nosní partie k mozkovně	1:1, nosní partie může být mírně kratší, nikdy delší	1:1, nosní partie může být mírně kratší	1:1, nosní partie může být mírně delší	nosní partie může být mírně delší pouze u podhalaňského ovčáka
Skus	jen nážbový	nážbový, kladivový doroven	jen nážbový	u podhalaňského ovčáka může být kladivový, jak jen nážbový
Oko	tmavohnědá, mandlového tvaru, rovné	tmavohnědá, výrazné — mírně šikmá	tmavohnědá, mandlového tvaru — mírně šikmá	šikmá u kuvasu a podhalaňského ovčáka, rovné u čuvače
Ucho	velice nasazené, tvaru „V“, sahá ke koncovému prstku, při nasazení k hlavě mírně odstavě	náležo nasazené — ve výšce vyššího kohoutku oka, přilo, o něco výše, poměrně silné, vnitřní hranou přitiská k hlavě, delší — může přehazovat pod koutky obojího, trojúhelníkového tvaru	výška nasazené, v mírně nasazení lomené, na hlavě mírně odstavě, středně dlouhé	nejvíše nasazené je u kuvasu, nejdelší u podhalaňského ovčáka
Krk	velmi silný, stejně dlouhý jako hlava, bez ležku	středně, středně dlouhý, bez ležku	středně dlouhý, spíše kratší, bez ležku	nejkratší krk má kuvas
Trup	rovný, silný, permý	pevný, mchučný, široký, výrazný kohoutek, zadní partie mírně se svažující	mírně mchučný, vyšší kohoutek, bederní část mírně se svažující	rovný u čuvače, ostatní mají svažující se zadní partie
Hrudník	dobře klenutý, široký, okna přesahuje 1/2 délky těla	hruboký, šikmý žebra, mírně plochy	velmi hruboký, dlouhý, plochý, předhrudí mírně vyklenuté	nejkratší má čuvač, nejhubší kuvas
Špičl. končetiny	nejtíže vloženo	nejtíže vloženo	v zadní části mírně vloženo	nejvíce vloženo má podhalaňský ovčák
Hrudní končetiny	rovné, složenité, silné, svalnaté, lopatka rovná přiměřeně k tělu	rovné, složenité, pevné, lopatka šikmo položená, svalnatá	rovné, široko položené, slabší, méně svalnaté, lopatka šikmo položená	nejslabší, nejmenší svalnaté, ale nejvíce svalnaté má kuvas
Pánvevní končetiny	svalnaté, dobře začleněné, podboudlého tvaru	podboudl dozadu postavené, velmi začleněné, více šikmé, méně osováné	více šikmé, méně osováné	nejvíce začleněná má podhalaňský ovčák, nejmenší začlenění má kuvas
Plapky	kulaté, uzavřené, silné, mírně sfónované, mezi prsty carabáné	oválné, uzavřené, silné, mezi prsty carabáné, paspárky jsou pŕigustné	kulaté, silné, uzavřené, oválné mezi prsty je carabáné, paspárky načboudlé	podhalaňský ovčák může mít paspárky, nejmenší carabáné mezi prsty má kuvas